

Motion till riksdagen 2022/23:1554

av **Azadeh Rojhan m.fl. (S)**

Främjande av tillkomsten av personalägda företag

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över hur statligt investeringskapital kan avsättas, genom exempelvis Almi Invest, för att tillgängliggöra medel för personalövertagande, t.ex. som alternativ vid generationsskiften, och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Sverige står inför ett stort ägar- och generationsskifte, som berör runt 47 000 företag, med totalt 310 000 anställda. Hur väl Sverige möter denna utmaning kommer att vara avgörande för landsbygdens och småstädernas överlevnad och för många svenska företags överlevnad och framgång under kommande år.

Landsbygden har, som en konsekvens av strukturomvandlingen i näringslivet, under flera år dränerats på medborgare och arbetstillfällen. Urbaniseringen i Sverige pågår i en snabbare takt än i andra länder. När företagen och arbetskraft försvinner får det stora konsekvenser för hela orten. Övriga företag som vill stanna kvar och växa får svårare att attrahera kvalificerad arbetskraft.

Idag vittnar 30 % av de stora och medelstora företagen på landsbygden om att de har svårt att rekrytera lämplig arbetskraft. Även viktiga samhällsfunktioner som skolor, sjukvård och dagligvaruhandeln försvinner som en konsekvens av att färre arbetar och betalar skatt.

Den socialdemokratiskt ledda regeringen har genomfört och genomför viktiga reformer för att hela Sverige ska leva. Utstationeringen av statliga myndigheter för att skapa arbetstillfällen utanför storstäderna och det senaste förslaget om en ökad kostnadsutjämning mellan kommuner och glesbygdsregioner är några exempel på detta. Men än behövs det ett flertal åtgärder för att den rödgröna regeringens ambitioner ska få större effekt.

En av dessa åtgärder bör vara att underlätta för anställda att ta över verksamhet som till exempel på grund av generationsskifte riskerar att avvecklas, köpas eller köpas upp av t.ex. utländska investerare, som oftast flyttar verksamheten till annan ort och i vissa fall också utomlands.

Idag är det nästintill omöjligt för anställda att ta över företag i Sverige, något som är avsevärt enklare i jämförbara länder. Redan på idéstadiet stöter anställda som tillsammans vill ta över en verksamhet på svårigheter med hindrande regler och skatter och ett bankväsende som har stora kunskapsbrister gällande ekonomiska föreningar. Det största hindret idag är kort sagt tillgången till kapital.

En enkel första åtgärd för att skapa bättre förutsättningar för personalövertaganden av företag i Sverige skulle kunna vara att staten instruerar dem som för närvarande förvaltar statligt investeringskapital, exempelvis Almi Invest, att avsätta medel inkom för detta ändamål med villkor som är anpassade för personalägda företag. Alternativt kan staten, regioner och kommuner avsätta medel för ändamålet för att förvaltas av någon organisation som redan har anknytning till och kunskap om personalägt företagande.

En organisationsmodell för personalövertagande, baserad på att personalen bildar en ekonomisk förening, som sedan förvärvar aktieföretaget (moderföretag och dotterföretag), bedöms i svensk kontext som lämplig organisering.

Medel som är avsedda att investeras vid personalövertagande placeras förslagsvis i den ekonomiska förening som äger företaget och då genom att ställa ut förlagsinsatser i enlighet med lagen om ekonomiska föreningar.

Idag har flertalet anställda inom t.ex. livsmedelssektorn, tillverkningsindustrin samt små och medelstora företag lokaliserade utanför städer inte tillgång till kapital. Även möjligheter att pantsätta sig är ytterst begränsade då till exempel tillgångar som fastigheter har för lågt värde.

En lösning på detta problem skulle vara att använda förlagsinsatser.

Genom förlagsinsatser kan en ekonomisk förening anskaffa eget kapital från personer, fysiska och juridiska, utanför medlemskretsen och dessa får i princip skjuta till insatser av detta slag i obegränsad omfattning. Med en förlagsinsats följer ekonomiska rättigheter gentemot föreningen (förlagsandel) men inget formellt inflytande.

Förlagsinsatserna anses ha en mellanställning mellan skulder och eget kapital, eftersom förlagsinsatser ska återbetalas före medlemsinsatser i vissa situationer. Formellt utgör förlagsinsatserna dock en del av en ekonomisk förenings bundna egna kapital.

Rätten till utdelning på förlagsinsatser, dess löptid m.m. ska regleras i ett förlagsandelsbevis. I dessa bevis och föreningarnas stadgar ges utdelningen (insatsränta) på dessa insatser ofta företräde framför utdelning på medlemsinsatserna.

Det behövs en successiv och metodisk översyn av regler på en rad olika områden för att undanröja hindren och möjliggöra för anställda att ta över verksamhet. Anställda som ägare är ett sätt att underlätta det stora generationsskifte som Sveriges företag står inför och bidra till att minska klyftan mellan stad och land. Det kan även ses som ett av flera verktyg för att åstadkomma ett svenskt hållbart värdeskapande inom ramen för Agenda 2030.

Dessutom kan ett ökat antal personalägda företag likt traditionella familjeföretag i en regional kontext fungera som konjunkturstabilisatorer då deras affärslogik skiljer sig från mera traditionellt företagande.

Azadeh Rojhan (S)

Fredrik Lundh Sammeli (S)

Louise Thunström (S)

Mathias Tegnér (S)